

Zin & onzin rond *de BOKKENJACHT*

“Beheer op basis van populatie geeft vanzelf mooie geweien”

“Teveel jagers laten zich bij de bokkenjacht nog leiden door het gewei en andere achterhaalde informatie”, stelt jager en reewildkenner Jan Brinkman. “Een gewei zegt helemaal niets. Een oude bok kan net zo goed een gaffeltje op de kop hebben staan als een jaarling. Een jaarling heeft niet per definitie een spitsjer op de schedel. Knopjes, gaffel of zesender: het is bij jaarlingen allemaal mogelijk. Het gaat bij aanspreken dus om het totale beeld.”

Reewildkenner Jan Brinkman over gaffels, zesenders en de noodzaak van goed beheer.

terhoekse boerderij. Dit landschap ademt geschiedenis. Het werd gevormd door generaties kasteelheren en hun pachters. Van de acht kastelen in het gebied zijn er nog zes in particulier bezit. Van grootschalige landbouwbedrijven is nauwelijks sprake. Singels, houtwallekes, bossen, bermen en sloten maken dit landschap afwisselend. Een ideale leefomgeving voor vele soorten wild. Ver weg tegen de bosrand doet een zwart ree zich tegoed aan de kruiden in het hoge gras. Dat de boeren door de vele regen nog niet gemaaid hebben, is voor deze dieren een zegen. Er is eten in overvloed. “Zwarte reeën komen hier relatief veel voor”, zegt Brinkman. “Het is niets meer en minder dan een genetisch bepaalde kleurvariant (een mutatie). Laat je niet leiden door de misvatting dat je aan de kleur de leeftijd van een bok of een geit kunt bepalen. Net zoals je mensen hebt met rood, donkerblond, zwart en blond haar heb je bokken en geiten in alle kleurvarianten. Er wordt weleens gezegd dat een bok of een geit met een valse gele kleur oud moet zijn. Onzin. Je hebt vaalgele, lichtrode, kastanjerode en zwarte dieren. De kleur van de dieren is sterk afhankelijk van de weersgesteldheid en het licht. Ik heb met eigen ogen gezien hoe een vaalkleurige geit op een regenachtige dag bij avondlicht ineens veranderd bleek in een roodbruin dier.”

Voor Brinkman is de bokkenjacht synoniem voor goed reewildbeheer en daarvan getuigen de geweien aan de wand van zijn werkkamer. Honderden zijn het er. Keurig gerangschikt in jaarlingen, volwassen exemplaren en oudere dieren: spitsers, gaffels en zesenders, donkere en lichte geweien, voorzien van veel en weinig parels, geweien met een afwijking en puntgave exemplaren, voorzien van een gouden CIC-keurmerk. Brinkman wijst op de wand vol jaarlingen en zegt: “Dit doet mij veel meer dan één kapitaal gewei aan de muur. Dit betekent namelijk dat er goed beheer is gepleegd. Als ik ergens kom waar alleen kapitale geweien aan de wand hangen, weet ik wel hoe laat het is. Steeds vaker gaat tegenwoordig de bokkenjacht niet over beheer, maar over schieten en men betaalt er nog grof geld voor ook. Ik gun iedereen zijn plezier en trofee, maar ik vind een weekendje op de hoogzit in de Eiffel toch wel iets anders dan consequent uitgevoerd beheer op eigen veld. Als ik ergens een kapitale zesender zie hangen, wil ik ook de kleine jaarlingen zien, want uiteindelijk gaat het altijd om samenhang binnen de populatie.”

Achter elk gewei aan deze muur schuilt een verhaal. Het knopbokje, bevestigd op het enige zwarte houten plankje in zijn verzameling, dateert uit de vroege jaren zeventig. “Die heb ik geschoten op de avond dat mijn vader overleed. We noemden hem de dubbeltjesbok, omdat zijn kleine knopjes eruit zagen als dubbeltjes, zo plat. Al bersend kon ik heel dichtbij komen, maar steeds kon ik hem niet goed aanspreken. In totaal ben ik tweëndertig keer voor dit dier in het veld geweest. Op zekere dag was ik in het veld voor de fazanten. De jachtopziener had al gemeld dat de dubbeltjesbok er weer rondliep. Ik was dus een gewaarschuwd mens. Plotseling verscheen hij en kon ik hem, net als al die andere keren, al bersend

Brinkman kan het weten. Honderden geweien sieren de wanden van zijn werkkamer in zijn oude boerderij te Vorden in Gelderland. Hij heeft bijna een halve eeuw ervaring met reewildbeheer en verzorgt cursussen voor de Vereniging Het Reewild. Breek hem de bek niet open over reeën. Hij raakt er niet over uitgesproken. “Het zijn zulke fascinerende dieren”, zegt Brinkman. “Ze zijn zoveel geheimzinniger en eleganter dan damwild en roodwild. Reewild heeft ook een veel langere geschiedenis. Het is vele malen ouder in de evolutie dan roodwild. Je kunt je hele leven met reewild bezig zijn en nog weet je niet alles. Goed aanspreken is dan ook waanzinnig moeilijk. Ook al heb je heel veel ervaring.” Verscholen in het hoge gras ligt Brinkmans authentieke Ach-

W. Nagel

Richard Sernik

Het Gelderse landschap ademt geschiedenis en werd gevormd door generaties kasteelheren en hun pachters. Van de acht kastelen in het gebied zijn er nog zes in particulier bezit. Singels, houtwalle, bosjes, bermen en sloten maken dit landschap afwisselend en dus tot de ideale leefomgeving voor vele soorten wild.

volgen. Maar dit keer maakte de dubbeltjesbok een kapitale fout. Hij ging staan plassen en bleef daardoor lange tijd dwarsend voor mij staan. Dat was mijn moment." Brinkman kijkt naar de muur met geweien en zegt: "Ik ben geen emotioneel mens. Het kan mij niet zoveel schelen wat er na mijn dood met de verzameling gebeurt, maar een paar bijzondere exemplaren gaan naar de kinderen en die zullen hopelijk van generatie op generatie overgaan. De dubbeltjesbok is daar één van." Zo'n honderdveertig stuks leven er op het dertienhonderd hectare tellende jachtgebied van Jan Brinkman. Hij, de zoon van de jachtopziener, runde jarenlang een var-

M. Migas

"Een gewei zegt helemaal niets. Ik kijk liever naar het totaalbeeld en naar de grootte van de romp."

kenshandel en is actief als BOA(*). Als jongen groeide hij op met reewild, maar vanaf 1967 houdt hij zich er intensief als beheerder mee bezig. Hij maakte de tijd nog mee dat er voor 'de mijnheer van het landgoed' vooral kapitale bokken werden geschoten omdat de gasten nu eenmaal geweien aan de muur wilden. Voor de keuken werd dan

af en toe nog een kalf geschoten. "Ik was een van de eersten die volgens het model van Van Haaften reewild ging beheren", zegt Brinkman. "Dat was een totaal nieuwe manier van denken over reewildbeheer. Van Haaften keek niet zozeer naar de omvang, maar vooral naar de ecologische draagkracht van een gebied. De omgeving bepaalt hoe een ree zich kan ontwikkelen en aan de conditie van de reeën kun je zien of de draagkracht binnen een gebied is bereikt. Een bok die opgroeit op de Veluwe kan

nooit het gewicht bereiken van een bok die hier leeft. Het voedsel is daar immers van mindere kwaliteit. Gras dat groeit op klei is beter en voedzamer dan gras dat groeit op zand. Wij waren voor Van Haaften al bezig met onderzoek naar de beoordeling van het gewei in relatie tot de kwaliteit van het reewild. Onze conclusie: daar waar je veel knobokken ziet, is het niet pluis. Daar is sprake van overpopulatie. Toen Van Haaften met zijn draagkrachtmodel kwam bleek dat onze theorie klopte. Het is een mooi voorbeeld van hoe wetenschap en praktijk elkaar kunnen aanvullen." Toch verslechterde de kwaliteit van de geweien op reewildbeheertentoonstellingen in de afgelopen dertig jaar. Brinkman: "We hebben er vijftien jaar voor moeten knokken om 50 procent jaarlingenafschot te krijgen zodat er meer oude bokken over zouden blijven. Weer vijftien jaar later schoten ze 70 procent. Nu ligt dat aantal al bijna op tachtig procent. Waarom schiet dat percentage zo door? Vermoedelijk heeft het reewild zich, ondanks de hoge mate van stressgevoeligheid, prima weten aan te passen aan de veranderende situatie. In 1954 dachten we dat er vijfduizend reeën in Nederland liepen, nu ligt de schatting al op honderdduizend. En waar zijn dan die mooie dikke zesenders? Ze zijn er niet. Conclusie: we doen iets fout met ons beheer. De selectie op uiterlijke kwaliteit, zoals we dat al jaren doen, brengt ons kennelijk niet wat we willen. Het heeft in elk geval niet bijgedragen aan het reguleren van de aantallen." "Een tweejarige zesender sparen omdat het een toekomstbok is, een dikke volwassen geit laten lopen omdat ze kalveren kan krijgen: het zijn allemaal wijsheden van vroeger die ons nauwelijks iets hebben gebracht. We zijn teveel gefixeerd op de bok en te weinig op de geit, we tellen niet goed en schieten te weinig, vooral vrouwelijke dieren. Daarnaast heb ik de indruk dat er te-

M. Migas

"Reeën zijn zoveel geheimzinniger en eleganter dan damwild en roodwild. Reewild heeft trouwens ook een veel langere geschiedenis. Het is vele malen ouder in de evolutie dan roodwild.

M. Migas

"Daar waar je veel knopbokken ziet, is het niet pluis. Daar is sprake van overpopulatie."

veel bokken uit jonge en de middencategorie worden geschoten. Die beesten krijgen gewoon de kans niet om oud te worden. Dat heeft weer te maken met politieke druk van bovenaf. Men wil honderd procent afschot realiseren en wat zie je als eerste: de jonge dieren, die treden immers eerder uit." In een poging het tij te keren komt Vereniging Het Reewild volgend jaar met een landelijk protocol voor alle WBE'S in Nederland.

Brinkman: "Goed beheer heeft alles te maken met het veld, het

W. Nagel

"In 1954 dachten we dat er vijfduizend reeën in Nederland liepen, nu ligt de schatting al op honderdduizend."

W. Nagel

"De omgeving bepaalt hoe een ree zich kan ontwikkelen en aan de conditie van de reeën kun je zien of de draagkracht binnen een gebied is bereikt."

voedselaanbod, dekking, rust en dichtheid. Die aspecten moet je meewegen als je wilt weten wat je draagkracht is in een gebied en die zijn meegenomen in het protocol waardoor ook meer eenheid in de landelijke tellingen ontstaat." Hij kijkt al jaren niet meer naar het gewei als indicator voor de conditie van het dier. "Er wordt nog steeds een hoop onzin over het gewei beweerd. Een gezond dier kan best eens een jaartje een minder gewei op de kop hebben staan. Bij de vroegere kwaliteitsclassificatie op basis van het gewei (met de rode of groene punt) kwam het vaak voor dat bokken die een mooi gewei droegen voor afschot gespaard bleven, want zij hadden de toekomst als 'vererver'. Maar op het moment dat die bok een jaartje een minder mooi gewei had opgezet werd hij voor de bronst afgeschoten als 'bederver van de soort'. Een gewei zegt, kortom, helemaal niets. Ik kijk liever naar het totaalbeeld en naar de grootte van de romp. Ik weet hoeveel gezonde beesten ongeveer moeten wegen. Dat is voor elk gebied anders, daarom is het zo belangrijk dat je je veld kent. Een jaarling die massa in zijn body heeft komt in zijn tweede jaar goed terug en een klein beestje met een prachtig zesender-gewei wordt nooit wat." Hij haalt een knoert van een gaffel van de muur en zegt: "Deze schieten jagers dood omdat ze denken dat het een tweejarige is, in werkelijkheid betreft het een top-jaarling".

We moeten, volgens Brinkman, ook af van het idee dat we de exacte leeftijd van reewild zouden kunnen bepalen. "Niemand kan zeggen of een reebok die hij in het veld ziet staan, vijf of zes jaar is of dat een geit drie of vier jaar oud is. Je kunt aan de hand van uiterlijke kenmerken alleen vaststellen in welke fase een dier zich bevindt: of hij jong, volwassen of oud is. Een muffelvlak is geen indicatie voor een tweejarig dier, net zo min als het gezichtsmasker en een sterke gezonde bok van acht jaar uit een rijk veld lijkt verrassend veel op een bok van vijf jaar uit een veld met minder voedselaanbod. Het is dus allemaal relatief. Het gaat altijd om het totale beeld van het ree en zijn gedrag en dat leer je door kijken, kijken en nog eens kijken. Maar waar leer je dat nog? De kennis en ervaring gaat nog maar zelden via vader op zoon over en als je niet zelf over een jachtveld beschikt, ga je dus naar het buitenland om een bok te schieten, maar daar leer je het vak niet mee. Daarom vind ik het zo belangrijk dat de oudere generatie jagers de jonge generatie meeneemt in het veld zodat ook in de toekomst goed beheer kan plaatsvinden, want achter elk goed gewei schuilt goed beheer." ■

W. Nagel

"Het is zo belangrijk dat de oudere generatie jagers de jonge generatie meeneemt in het veld zodat ook in de toekomst goed beheer kan plaatsvinden, want achter elk goed gewei schuilt goed beheer."